

Örök visszatérés

VISSZHANG - L. évfolyam 16. szám, 2006. április 21.

Diggelmann balsvájci író a 70-es években a szigligeti alkotóházba is ellátogatott, és a tiszteletére egybehívott írók előtt, két oldalán egy-egy minisztériumi kísérővel feltette élete legszofisztikáltabb, bizonyára azóta is megoldatlan kérdését: ugyan mondják már meg a magyar írók, mi kifogásuk van a rendszer ellen? Mintha Magyarországon nem is afféle (proletár)diktatúra lett volna. Aczél Endre (Levél Paskai-ügyben, *ÉS*, 2006/7.) nemrég ismertette Miklós egyházügyi hivatalvezető segítőkész magatartását a hozzá ügyes-bajod dolgaival forduló papok iránt. Mintha nem is egy olyan intézmény lennénk, amelynek feladata az egyházi lét önállóságának megszüntetése volt. Ilyen alapon végeláthatatlanul sorolhatnánk a különféle diktatúrák híveinek személyes pozitívumait. Albert Speer szabotálta Hitler parancsát, hogy felégesse a német földet az amerikaiak előtt, Fiala Ferenc, a Szálasi-kormány sajtófőnöke sok zsidón segített, Aczél György pártembertől a fél magyar művésztsadalom kapott személyes támogatást. "Történelmi teljesítmények csak a maguk korának koordinátái között értékelhetők", írja Aczél Endre. Erre hivatkoznak az egykori zsidótörvények mai védelmezői is. Vagy a rasszizmus (Teleki stb.), a marxista-leninizmus (Révai stb.), illetve a pártállam (Miklós, Aczél György, tartótisztek stb.) "teljesítményeire" a fenti szabály nem egyformán vonatkozik?

Legutóbb Faragó Vilmos (*Szót kér az aláíró*, *ÉS*, 2006/15.) Kádár-kori irodalombefolyásoló vágta ki a rezet ellenérveivel a pártállam- és besúgó-leleplezéssel szemben. "Aki nem ment el szavazni, annak a diktatúra puha időszakában a haja szála sem görbült..." Neki biztos nem. Emlékszem, amint Kósáné házmegebízott ebben az időszakban puhán, de határozottan csöngetett be délután ötkor a lakásunkba azzal a figyelmeztetéssel, hogy még nem mentem el szavazni. Ha feltámadna, bizonyára azt mondaná, az én védelmemben tette. Amikor egy ügyben azt találtam mondani a házunkbeli Gárdonyi katonatiszt és Kósáné előtt, hogy nem akarok ujjat húzni a házmebesterrel, mert nem tudhatom, miket mond, ha útlevelekérelmem miatt valamelyik minisztérium alkalmazottai rólam fognak érdeklődni nála, mindketten szinte egyszerre mondták, hogy ezzel nem értenek egyet. Hogy pontosan mivel, máig nem tudom: azzal-e, hogy szerintem a házmebesterket fel szokták keresni "környezettanulmányi" célból, vagy hogy a házmebester rosszat is mondhatnak valakiről az érdeklődő belügyeseknek, vagy csak a világos beszéd nem volt az ínyükre? Ma talán arra hivatkoznának, hogy a saját biztonságuk érdekében tiltakoztak.

Faragó még két gigarekontrára is vetemedet. Szerinte az is a Kádár-rendszer érdeme, hogy "megíródott az első Nobel-díjas magyar regény". Mármost a Sorstalanság. És hogy "a választásokon nyolcmillióan szavaztak népfrontos jelöltjeikre". Mármost ezzel legitimálva a rendszert.

A pártállam idején is sokan félrenéztek, akárcsak 1944-ben a magyar társadalom többsége. Faragó 1956. november 4-ének hajnalára vonatkozó sorait szó szerint vallhatta magáénak a német megszállás és a nyilasok idején az akkori keresztény közép is: "...dühös keserűség fogta marokra a szívünket, de objektív érdekünkkel azonnal a helyzet elfogadása vált. A túlélésé." Rendet akartak ők is az utolsó pillanatig és után, akárcsak később a kádári közép. A megalkuvás és a hazudozás rendjét, amelyben a gyávaság érdem, az aljasság pedig mélyen emberi. Így formálta egymást kölcsönösen a saját képére a történelemben a magyar világ jobb- és baloldalának jelentős része. Az ő szellemükben zárja sorait Faragó: aki, mint írja, nem fogadja el az ő mai magyarázatait, netán "ráront" a sajtó hasábjain, azt nem tekinti a vélemény szabadság hívének. Nyilván: ahogy nemzeti érdeket is csak az képvisel, aki a "mi" felfogásunkat vallja, úgy szabad véleménye is csak annak lehet, aki "velünk" ért egyet. Holott a vélemény szabadság éppen abból áll, hogy nemcsak ő mondhat ellent, de neki is ellentmondhatnak. Ez utóbbira azonban nem terjedt ki a szocializációja.

Semmit sem tanult(ak) és semmit sem felejtett(ek).

Ungváry Rudolf